

Список бібліографічних посилань

1. Серебровський В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. М., 1997. 558 с.
2. Кузьмич О. Я. Теоретико-методологічні засади участі третіх осіб у цивільних правовідносинах : монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2018. 385 с.
3. Порядок і правила проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами і аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежо- і вибухонебезпечні об'єкти і об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 № 1788 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-p> (дата звернення: 10.04.2019).
4. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : закон України від 01.07.2004 № 1961-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 1. Ст. 1.

Одержано 15.04.2019

УДК 347.195

Олександр Анатолійович МОРГУНОВ,

завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

УКРАЇНСЬКІ СПОРТИВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ХІХ–ХХ СТОЛІТЬ

В Україні кінець ХІХ – початок ХХ століття відзначаються зростанням міжнародного спортивного руху. Саме в ці часи починають створюватись та діяти спортивні товариства «Поділля» у Тернополі, «Україна», «Січ», «Пласт» у Львові, «Сянова чайка» у Перемишлі, численні велосипедні товариства, виникає футбол-ліга, а згодом і Всеросійський футбольний союз, створюються тенісні, ковзанярські гуртки та клуби, розвивається авіаспорт, створюються та діють чисельні іноземні товариства, наприклад в Одесі існувало і діяло відділення німецького спортивно-гімнастичного товариства «Пальма» [1, с. 107]. Товариства, що діяли у ті часи в Галичині («Сокіл», «Січ», «Пласт» тощо) утворювалися не тільки з метою фізичного виховання молоді, але й з метою формування національно-визвольного руху молоді в Україні: «Українські тіловиховні організації Галичини, програми яких були розроблені на національних засадах, знаходячись під впливом сусідніх народів (чехів, поляків), запозичували лише назву, структуру, окремі положення статутів. Але завдання, зміст діяльності, кінцева мета виходили із тогочасних потреб національно-визвольного руху: формування національно-свідомого, загартованого душею і

тілом борця за визволення українського народу, здобуття вільної, незалежної Української держави» [2, с. 7].

Діяльність спортивних товариств Східної Галиції регламентувалась низкою законів, зокрема законом «Про товариства» від 1897 р., яким встановлювалися правові основи заснування, здійснення і закінчення діяльності громадських організацій. Наприклад, діяльність спортивно-гімнастичного товариства «Пласт» окрім закону «Про товариства» також регламентувалась «Законами Українського пласту» [2, с. 11]. Що стосується спортивних товариств, які діяли на тій території України, що входила до складу Російської імперії, то їх діяльність регламентувалась «Высочайшими утвержденными основными государственными законами», в п. 38. яких було встановлено, що російські піддані мають право засновувати товариства та союзи з метою, яка не суперечить законам. Умови створення товариств і союзів, порядок їх діяльності, умови і порядок надання їм прав юридичної особи, рівно як порядок закриття товариств і союзів визначається законом [3, с. 48; 4, с. 5–10]. Однак, 04.03.1906 року, у Царському Селі був підписаний «Именной Высочайший Указ Правительствующему Сенату о Временных правилах об обществах и союзах», яким надалі до видання, відповідно до Маніфесту від 17 жовтня 1905 року загального закону про союзи і товариства, визнавалось за благо ввести тимчасові з цього предмету правила [3, с. 48; 5, с. 21–23]. Ці правила встановлювали офіційне поняття товариства, союзу й професійного товариства; підкреслювали безприбутковий характер їхньої діяльності; встановлювали порядок їх створення; визначали вимоги до статутних чи засновницьких документів, порядок ліквідації й використання майна цих організацій. Згідно з цими правилами товариством визнавались об'єднання декількох осіб, метою яких не було одержання прибутку, навіть при веденні якогось підприємства, які обрали предметом своєї діяльності певну мету, а союзом вважались об'єднання двох або декількох таких товариств, хоча б і через посередництво їх уповноважених осіб [6, с. 21–22].

Для створення спортивного товариства в кінці XIX – на початку XX століття вимагався дозвіл поліцейстера, статuti таких товариств з візою міністра внутрішніх справ затверджувалися в «губернському в справах товариств присутствії» [7, с. 2].

04.03.1906 року було прийнято закон «Про відкриття культурно-просвітницьких товариств», в роз'ясненнях до якого поліції надавалися великі повноваження щодо довільного тлумачення і зволікання при затвердженні статутів спортивних товариств, іноді поліція на себе перекладала навіть повноваження щодо складання правил для членів спортивних товариств [8]. У 1913 році було створено «Канцелярію Головноспостерігаючого за фізичним розвитком народонаселення Російської імперії», а в 1914 році при Головноспостерігаючому була створена рада, до якої входили представники окремих відомств і спортивно-гімнастичних товариств. В 1915 році, усі спортивні товариства отримують єдиний статут, який затверджується в тому числі і Міністерством внутрішніх справ.

Також слід відмітити, що існували спортивні товариства тих часів за рахунок матеріальної підтримки меценатів-підприємців, членських та вступних внесків [2, с. 113–115].

У зв'язку з тим, що губернатори могли закривати спортивні товариства, організатори та керівники товариств намагалися заручитися підтримкою місцевої влади, запрошували губернаторів, градоначальників, меценатів-підприємців, які надавали матеріальну підтримку, як почесних членів та «попечителів». Свідчення про це ми знаходимо в звіті Харківського 1-го гімнастичного товариства за 1909–1910 рік, де серед почесних членів були присутніми Сенатор, Гофмейстер Двору Його Величності Г. А. Тобцен, Г. А. Пільстрем [9, с. 3].

Приблизно один раз на рік спортивні товариства звітували щодо проведених заходів фінансової діяльності товариства, стану інвентарю, також у звітах доповідалося про хід загальних зборів, друкувався список дійсних членів, постанови міської та губернської адміністрації, які мали відношення до діяльності товариства.

Список бібліографічних посилань

1. Вострокнутов Л. Д. Заповіт віків: здоровий спосіб життя українського народу. Харків : Вид-во Нац.ун-ту внутр.справ, 2004. 160 с.
2. Трофім'як Б. Є. Гімнастично-спортивні організації в національно-визвольному русі Галичини (друга пол. XIX ст. – перша пол. XX ст.) : монографія. Тернопіль : Економ. думка, 2001. 695 с.
3. Российское законодательство X–XX вв. : в 9 т. Т. 9: Законодательство эпохи буржуазно-демократических революций. М., 1994. С. 41.
4. Якимов А. Ю. Статус субъекта права (теоретические вопросы). *Государство и право*. 2003. № 4. С. 5–10.
5. Юрьев С. С. Правовой статус общественных объединений : моногр. М. : Инженер, 1995. 219 с.
6. Лихотникова Е. П. Некоммерческие организации: правосубъектность и право собственности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Коломна, 2004. 186 с.
7. Харьковское гимнастическое общество «Сокол» : отчет за 1910 год. Харьков, 1911. 10 с.
8. Местные известия. *ХГВ*. 1899. 17 июня.
9. Харьковское 1-е гимнастическое общество : годичный отчет с 1-го февраля 1909 года по 1-е февраля 1910 года. Харьков : Харьков. тип. Губернского правления, 1910. 15 с.

Одержано 11.04.2019